

שיעור 23: קישוריות

בכל קבוצה מודגשת **מילת קישור**. הקיפו את המילה שהמשמעות שלה יוצאת דופן.

מילת הקישור "**במידה ש**" מציינת מידה בלבד, והיא יכולה להחליף את מילת הקישור "**ככל ש**". אין היא מציינת תנאי. המשמעות במשפט ג' היא "**ככל שאדע יותר, כך אמסור יותר**". חשבו מה ההבדל בין המשפט "**אם תלמד, תצליח**" לבין המשפט "**במידה שתלמד תצליח**" ("ככל שתלמד, תצליח").

כאשר אתם רוצים לציין **מטרה, תכלית**, הקפידו לומר **כדי או כדי ש** (ולא "ש" ולא "על מנת ש"). שימו לב, מילת הקישור **ש** עונה על השאלות "מה" ו"איזה", והיא **איננה** מציינת מטרה.

הקפידו על הצורות הנכונות **כדי או כדי ש** (ולא "בכדי" או "על מנת"), **אם** (ולא "באם"), "**במידה ש**" (ולא "במידה").

1. א. נבטל את הטיול בדרום, **אם** יודיעו שקיים חשש לשיטפונות.

ב. **במקרה** שתהיה אזקעת אמת, יושמעו צפירות עולות ויורדות.

ג. אמסור לך את הפרטים, **במידה** שאדע.

ד. אני אעזור לך בחשבון, **בתנאי** שתתן תעזור לי במדעים.

2. א. **כִּבַּד** אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֶיךָ עַל הָאָדָמָה... (שמות, כ', י"א)

ב. עניתי על השאלות **כְּפִי** שְׁהַמּוּרָה ביקשה.

ג. הספר הזה נכתב **בְּמַגְמָה** לשפר את סגנון הכתיבה של התלמידים.

ד. החיילים והשוטרים והכבאים נלחמים לְמַעַן המולדת והיושבים בה.

3. א. רציתי להשתתף בהצגה של סוף השנה, **נוסף על כן**, קיוויתי לשיר את שיר הסיום.

ב. קניתי למסיבה בלונים, **כְּמו־כֵן** הבאתי כמה כלי נגינה מסבא שלי.

ג. הנהלת בית הספר אינה מפקחת על מועצת התלמידים, **יְתֵר על כן**, היא נותנת לה חופש פעולה בלתי-מוגבל.

ד. הפעם אני מוותר לך, **אֲבָל** אל תחזור על המעשה הזה!

מצאו את הטעויות במשפטים שלפניכם, סמנו אותן, ותקנו אותן. (אין צורך לכתוב את המשפט מחדש.)

1. המורה בדקה את המבחנים היום על מנת שהיא תהיה פנויה במשך השבוע.

התיקון: _____

2. בכדי לקבל ציון גבוה במבחן בהיסטוריה, אני חייבת לקרוא שוב את הפרק.

התיקון: _____

3. אימא: בשביל מה יצאת מהבית בגשם הזה?

יונתן: יצאתי שדנה תחזיר את הספרים שהיא לקחה ממני.

אימא: למה לא ביקשת שאבא יסיע אותך אליה?

יונתן: אימא, את יודעת שבמידה ואני צריך עזרה מאבא, אני מבקש ממנו.

התיקונים: _____

מיינו את מילות הקישור שלפניכם לפי המשמעות שלהן.

יְתֵר עַל כֶּן • בְּמִגְמָה לְ • כְּשֵׁם שֵׁ • שֵׁ • כְּפִי שֵׁ • אִם • בְּתֵנָאֵי שֵׁ •
בְּשִׁבִיל • בְּמִקְרָה שֵׁ • כָּכָל שֵׁ • בְּמִדָּה שֵׁ • בְּמִקְרָה שֵׁל • גַּם • לְמַעַן •
נוֹסֵף עַל כֶּךָ • לְשֵׁם כֶּךָ

	אופן, כמות
	תנאי
	מטרה (תכלית)
	הוספה

איזו מילה לא העתקתם? _____ מה היא מציינת? _____

לפניכם קטע ללא מילות קישור. כתבו אותו מחדש, והשתמשו במילות קישור מתאימות. תוכלו להיעזר במילים שבטבלה.

ביום ראשון בבוקר היה קריר. גיא לבש חולצה ארוכה. הוא לקח סוודר. בדרך לבית הספר פגש את המורה שלו לפסנתר ושאל אותה לשלומה. היא ענתה שהיא אינה בקו הבריאות. היא בדרכה לרופא. הוא יבדוק אותה. היא נאלצת לבטל את השיעור אחר הצהריים. גיא נפרד מהמורה לפסנתר והלך מהר יותר. הוא לא יאחר לשיעור הראשון.

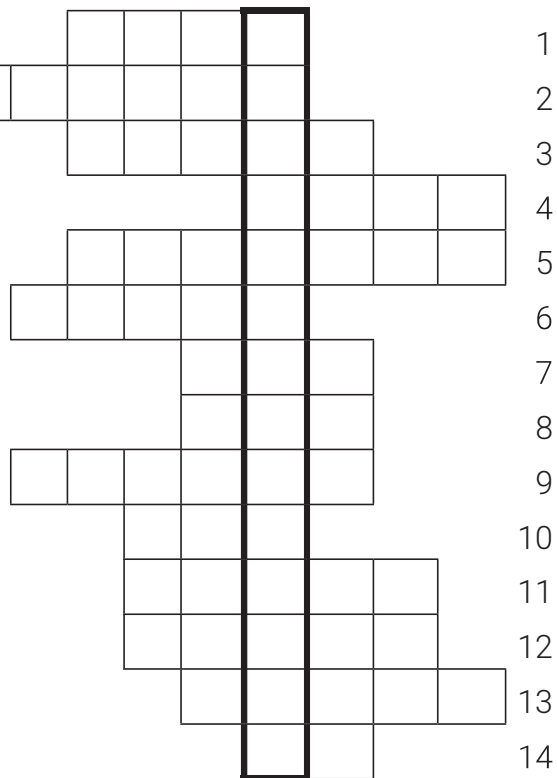
הקטע בתוספת מילות קישור

השלימו כל משפט במילת קישור מתאימה, וכתבו אותה במקום המתאים בתשבץ שמשמאל.

- 1 אימצנו כלב, _____ נאלצנו להחזיר אותו לאחר שגילינו שאחי סובל מאלרגיה.
- 2 בטיול שלנו באזור הכינרת שטנו בקייאקים, _____ למדנו על מצוקת המים.
- 3 סידרתי את הילקוט, _____ נכנסתי למיטה.
- 4 אספנו כסף _____ ילדים חולי סרטן.
- 5 אפרת הלכה לרופא _____ הרגישה רע.

- 6 המורה ביקשה שנביא לטיול כריך ובקבוק מים, כדאי לנעול נעליים נוחות.
- 7 רציתי ללכת עם דניאל לתחרות, הייתי צריכה להכין שיעורי בית וללמוד למבחן.
- 8 עורך הדין העלה טענה מעניינת, איננו יכולים להשיב עליה כעת.
- 9 הם ילמדו להכיר זה את זה, הם יסתדרו זה עם זה.
- 10 לתקן את הרמזור נחסם הצומת על-ידי המשטרה.
- 11 רומי קיבלה את רוב הקולות של התלמידים בכיתה, היא נבחרה לראשות ועד התלמידים.
- 12 יונתן יצא לסרט _____ האיסור של אביו.
- 13 הצומת נחסם, נפל רמזור.
- 14 _____ יישאר לנו כסף, נקנה גם גלידה.

מהו המשפט שהתקבל במלבן המודגש? _____

שיעור 24: ניבים, ביטויים ומטבעות לשון

1. מלח הארץ

משמעות: כינוי לאדם ערפני, בעל קשר עמוק למדינה ולארץ.

דוגמה: המדריך שלנו בתנועה מעורב ביוזמות חברתיות ולאומיות רבות. הוא מלח הארץ.

משפט משלכם:

2. רחב אפקים

משמעות: משכיל, בעל תחומי עניין מרובים.

דוגמה: המחנכת שלנו היא אישה רחבת אופקים. אפשר לדבר איתה על כל נושא שהוא.

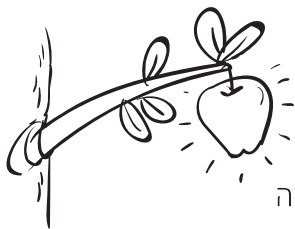
משפט משלכם:

3. חרת (חרט) על דגלו

משמעות: הציג לו כמטרה, העלה כסיסמה.

דוגמה: בית הספר חרת על דגלו ערכים כמו שוויון ואחריות חברתית לצד מצוינות ושאיפה להישגים אישיים.

משפט משלכם:

4. נשא פרי

משמעות: הביא לתוצאות טובות, הצליח.

דוגמה: יעל התכוננה למבחן ימים ולילות. עבודתה נשאה פרי: היא עברה את המבחן בהצלחה והתקבלה ללימודי האדריכלות שחלמה עליהם כל החיים.

משפט משלכם:

הידעתם?

בור הוא חסר השכלה וחסר ידע, בעיקר **בתחום מסוים**. דוגמה: יונתן הוא **בור** במדעים, לכן הוא לא יכול להסביר לך על מחזור המים.

5. **בור ועם הארץ**

משמעות: אדם חסר כל ידע והשכלה.

פירוש: האיש שנבחר לתפקיד הבכיר אינו אלא **בור ועם הארץ**, וספק אם ימלא את תפקידו כראוי.

משפט משלכם:

6. **קצה נפשו** (ב-)

משמעות: מאס בעניין, "נמאס לו".

דוגמה: יהודים רבים עלו לישראל מצרפת בעת האחרונה, משום **שקצה נפשם** בגילויי האנטישמיות במדינה.

משפט משלכם:

7. **להוציא לפעל**

משמעות: לממש, להפוך דבר מרעיון למעשה, לבצע את מה שתוכנן.

דוגמה: עידו עבר עם הוריו לאנגליה כשהיה קטן, וכל השנים ידע שבסיום התיכון יחזור לארץ ויתגייס לצבא. כעת הגיע הזמן **להוציא לפועל** את תוכניתו.

משפט משלכם:

8. **בחרוף נפש**

משמעות: בגבורה ובאומץ, תוך סיכון החיים.

דוגמה: לוחמי האש שהגיעו אל הבית הבוער, נלחמו בלהבות **בחירוף נפש** כדי להציל את הכלב שנלכד בפנים.

משפט משלכם:

הידעתם?
מרצע הוא מכשיר לניקוב חורים, בעיקר עור. (חשבו מה הקשר בין מרצע לבין "רצועה"). חשבו מדוע משתמשים במרצע בביטוי זה.

9. יצא המרצע מן השק

משמעות: נחשף ברבים, התגלו כוונותיו האמיתיות של האדם.

דוגמה: סוף סוף יצא המרצע מן השק, וגילינו את פרצופו האמיתי.

משפט משלכם:

הידעתם?
פירוש המילה "לשנס" היא "לחגור". אולם בימינו אנחנו משתמשים בפועל הזה רק בביטוי הזה.

10. שִׁנְס אֶת מְתָנְיוֹ

משמעות: גייס את כל כוחותיו לביצוע משימה.

דוגמה: אילן לא למד היסטוריה כל השנה, ולקראת המבחן הסופי הוא שינס מותניו ולמד היטב.

משפט משלכם:

היעזרו במה שלמדתם בשיעורים קודמים, ו...

• כתבו ביטוי שמשמעותו **הפוכה** מהביטוי "נשא פרי".

• כתבו ביטוי שמשמעותו **דומה** לביטוי "קצה נפשו".

• כתבו ביטוי שמשמעותו **דומה** לביטוי "רחב אופקים".

• כתבו ביטוי שמשמעותו **הפוכה** מהביטוי "רחב אופקים".

קראו את הקטעים שלפניכם, והשלימו אותם בביטויים שלמדתם.
בסוף כל קטע כתובים מספרי הביטויים המתאימים לו.

_____ של דניאל להירשם לחוג היפ-הופ. היא _____
של המאמנת בהתעמלות אומנותית, אבל המאמנת אמרה לה שלא כדאי
שתפסיק את האימונים. אחרי מחשבה ארוכה היא _____
להפסיק את האימונים. בתחילת השנה היא _____
ו_____ את תוכניתה. כשהתחילה את החוג, היא הבינה
שהילדות האחרות טובות ממנה. היא _____ והתאמנה קשה.
לבסוף כל העבודה שלה _____, ולא הייתה _____.

(11, 9, 7, 6 – 8; שיעור 2 – 6; 10, 7, 4)

איתי וגיא עשו הכול ביחד, והם נרשמו ביחד לחוג כדורגל. במשך הזמן
_____ של איתי במשחק הכדורגל. הוא אומר שהאוהדים
מתפרעים יותר מדי, ו_____ אחרי שהוא _____
לעבור לכדורסל, הוא _____ וסיפר לגיא על החלטתו. גיא
הרגיש _____. אבל איתי הסביר שהם עדיין חברים, והם יוסיפו
לעשות הרבה דברים ביחד. האוהדים של קבוצת הכדורסל של גיא עודדו
את הקבוצה להתקדם ולהשתפר, והקבוצה נלחמה _____,
והמאמנים _____: הקבוצה הגיעה למשחק הגמר.

(2, 6, 4, 8; שיעור 2 – 2; שיעור 2 – 6; 4, 2; שיעור 2 – 8)

שיעור 25: שורשים ומשפחות מילים

פועל הוא מילה שיש לה **זמן וגוף**. על הפועל אפשר לשאול "מי?" ו"מתי?"

שם פועל הוא מילה הנשמעת כמו פועל, אבל אין לה גוף. שם הפועל מתחיל ב-"ל", ואפשר לומר לפניו "**אני רוצה**".

שם פעולה הוא **שם עצם**, ואפשר להוסיף לפניו את האות ה' (ה' הידיעה) ואחריו את המילה "של".

השלימו את הטבלה שלפניכם על-פי הדוגמה.

שם הפועל	שם עצם	פועל
לְנַצֵּחַ (אני רוצה לנצח)	נִצְחוֹן (הניצחון שלי)	מְנַצְּחִים (הם מנצחים עכשיו)
לְסַלֵּחַ (אני רוצה לסלוח)		סָלַחְתִּי (אני סלחתי אתמול)
לְלַמֵּד (אני רוצה ללמוד)	לְמִידָה (הלמידה שלנו)	
		מְכַבֵּסֶת (היא מכבסת עכשיו)
	הַבְּנָה (ההבנה שלך)	
		חִבְרַת (אתה חיברת אתמול)
		מְצַאֵנוּ (אנחנו מצאנו אתמול)
לְבַקֵּשׁ (אני רוצה ללמוד)		
לְפַחֵד (אני [לא] רוצה לפחד)		
	הַמְצָאָה (ההמצאה שלו)	

השלימו כל משפט ב**פועל** או ב**שם עצם** (שם פעולה) או בשם הפועל.

- דביר ואראל **שיחקו** בטאקי, ועכשיו הם רוצים _____ במחשב.
- דן רצה **להצליח** במבחן, כי ה-_____ חשובה לו.
- אראל **הצטיין** בכדורסל, ולכן הוא קיבל תעודת _____.
- קובי **עזר** לדביר, כי דביר ביקש _____.
- המורה רוצה שכל התלמידים **יצליחו**, ולכן היא מאחלת להם _____.
- דביר ואראל **הבטיחו** לא לריב, אבל הם לא קיימו את ה-_____.

שיעור 26: ביטויי זמן

ביטויים המתארים את
שעות הבוקר המוקדמות,
מרגע שהשמיים מתחילים להתבהר ועד
הזריחה

- עלות השחר
- הנץ החמה
- אור ראשון
- אשמרת הבקר

ביטויים המתארים את הזמן
שבין שקיעת השמש לחשיכה

- דמדומים
- בין הערבים
- בין השמשות
- אור אחרון
- ערב היום

ביטויי זמן נוספים

- משחר ילדותו
- בערב ימיו
- אשתקד
- בעת ובעונה אחת
- באבו
- בדמי ימיו
- ברבות הימים

האם אתם מכירים את כל הביטויים? הבה נבחן אותם באמצעות שורשים ומשפחות מילים.

• כתבו מילים מהמשפחה של המילה "עלות".

פועל: _____ שם פועל: _____ שם פעולה: _____

- "שחר" הוא שעת הבוקר המוקדמת ביותר, שבה מופיע בשמיים האור הראשון

מהו, לדעתכם, פירוש הביטוי "שחר ילדותו"?

- העתיקו מהביטויים שלמעלה שתי מילים שונות מהמשפחה של המילה "עָרַב".
-

- בעבר נהגו לחלק את הלילה לשלוש **אשמורות**: **אשמורת** ראשונה, **אשמורת** תיכונה, **אשמורת** הבוקר, לפי אורך **המשמרות** של **השומרים**.

מהו השורש של המילים המודגשות? _____

- המילה "אשתקד" לקוחה מהשפה הארמית, שהיא מהמשפחה של השפה העברית. המילה בנויה משתי מילים: שְׁתָּא + קְדָמְאָה.

פירוש המילה "שְׁתָּא" הוא "שְׁנָה".

איזו מילה מזכירה לכם המילה "קדמאה"? _____

אם כן, מה פירוש המילה "אשתקד"? _____

- איזו עונת-שנה מזכירה לכם המילה "בְּאֵבוּ"? _____

אם כן, מה היא מציינת: התחלה / אמצע / סוף?

איזה מביטויים **הפוך** לביטוי "בְּאֵבוּ"? _____

- המילה "בדמי" היא מהמשפחה של המילה "דומייה", ופירוש הביטוי "בדמי ימיו", הוא, כנראה, באמצע חייו, בעודו במיטב שנותיו.

- איזו מילה מזכירה לכם המילה "בְּרִבּוֹת"? _____

פירוש הביטוי "**ברבות הימים**" הוא "**במשך הזמן**".

השלימו את המשפטים שלפניכם בביטויי זמן שבעמוד הקודם.

- המבצע התנהל בלילה, ועם _____ חזרו החיילים לבסיסם.
- יעל חלמה להיות רופאה _____, ולאחר שהשתחררה מהצבא, היא החליטה להגשים את חלומה והתחילה ללמוד רפואה באוניברסיטה.
- סבא שלי עבד קשה כל חייו, ו_____ הוא החליט לטייל מסביב לעולם.
- הזוג הצעיר טייל עם התינוק ליד הים בשעות _____, וחזר הביתה כשהחל להחשיך.
- במהלך היום מתפללים שלוש פעמים: שחרית, מנחה וערבית. תפילת שחרית נאמרת מ _____ עד שליש היום. תפילת מנחה נאמרת מחצי שעה אחר הצהריים ועד שקיעת החמה. תפילת ערבית נאמרת מצאת הכוכבים ועד _____.
- לא כל אחד מצליח לנהל קריירה ומשפחה _____.
- כולם צפו לו עתיד מזהיר, אך הוא נפטר בעודו _____.
- ההרגל שלך הוא פסול, וחייבים לגדוע אותו בעודו _____.
- בני המשפחה שלי מארצות הברית הגיעו לביקור בארץ, כפי שהם הבטיחו _____.
- ציוני התלמידים השנה עלו מאוד ביחד לציונים שלהם _____.
- בהתחלה היה לי קשה בכיתה החדשה, אבל _____ הצלחתי להשתלב.

העשרה מתחומי דעת עתירי מלל

העתיקו לכאן מילים וביטויים שפגשתם לראשונה במהלך השבועות האחרונים.

כתבו את הפירוש של כל אחד מהם, וכתבו משפט שיהיו בו הביטוי או המילה.

1. _____ - _____
2. _____ - _____
3. _____ - _____
4. _____ - _____
5. _____ - _____
6. _____ - _____
7. _____ - _____
8. _____ - _____
9. _____ - _____
10. _____ - _____

שיעור 27: מבדק החודש

מצאו את הטעויות במשפטים שלפניכם, סמנו אותן, ותקנו אותן (אין צורך לכתוב את המשפט מחדש).

- נרשמתי לחוג אנגלית, שאוכל לדבר באנגלית בחופשיות.

התיקון: _____

- אחי למד משפטים הואיל והוא רצה להיות עורך דין. אבל הוא התחרט ועזב. שהוא עזב את הלימודים, הוא התחיל לעבוד במסעדה והתאהב בבישול.

התיקון: _____

הסבירו את המילים המודגשות במשפטים שלפניכם.

ציינו אם נעזרתם ב**הקשר** או ב**שורשים ומשפחות מילים**.

- כשאדם קונה בית, הבית נחשב ל**קניינו** הפרטי.

הפירוש: _____ נעזרתי ב_____

- השמיים **קודרים**, נראו שצפויה סערה בשעות הקרובות.

הפירוש: _____ נעזרתי ב_____

השלימו את הקטע שלפניכם בביטויים, בניבים ובמטבעות לשון. (שיעורים 6, 12, 42)

שירה היא _____ אוהבת מסיבות. האמת היא שהיא מעולם לא הגיעה לאף מסיבה של הכיתה. לכן התפלאתי מאוד שהיא הזמינה אותי למסיבה מְשֻׁלָה. כשהגעתי, _____, והבנתי למה היא הזמינה אותי באמת: היא רצתה לבקש ממני שאהיה חברה שלה, ולא של נועם. הרעיון שלה לא _____, כי אני לא מוכנה לוותר על נועם. אבל הסברתי לשירה שהיא יכולה _____: להיות חברה שלי וגם של נועם.

השלימו כל משפט ב**פועל** או ב**שם עצם (שם פעולה)** או ב**שם הפועל**.

- אראל ביקש שדניאל **תעזור** לו, ודניאל שמחה _____ לו.
- דניאל **איחרה** לבית הספר, ובגלל ה_____ המנהלת כעסה עליה.